על זכריה · בן יהוידע הכהן שהרגוהו שרי יהודה במלות יותם כשהתחזו לו ליותם ועשאוהו חלוה והרגוהו בעזרה (דה"ב כד) : **שטר פירעתא** · שטר לווחה שפרעו מה שהיה על נכסיו : **גר תושב היה** · שלא קיבל עליו שבע מצות חלק ע"ז שנאמר כי לא יעשה עוד עבדך וגו' (מ"ב ה) : **סיינו דכתיב** · לשמיה דזכריה : **על נתיב שלש** · על חלקת לבן חלקה שלש יצליע בתוכו כך היה דמו של זכריה על הרצפה ולא נבלע : **נתיב** · שטיעות בתרגומו : **קול** קול נוקה וכפי עולה מיעקב, רלה ילחק בגבוהה מפלה זו של ביתר : **ופיינו דאמר רבי אלעזר** · הא דאמרינן תורה אור לעיל שעל ידי לשון הרע תרב הבית

זה לתרייטוס קיסר שהרג בתלכסנדריא · והא דאמרי' בהחליל (סוטה מז:) דתלכסנדרוס מוקדון הרגם והתניא שמת פעמים בתייבדה : **קפצו** סולן ונפלו לתוך סיס · והא דאמר במס' ע"ז (דף יח.) מוטב שיעלנה מי שאתנה ולא יחבל בעלמו הכא ירלוס היו מיסורין כדאמרינן (בתוטות דף נג:) אלמלי גגדו לחגיגי משלל ועזייה פלמו ללעלמ ועוד דע"כ היו מעניין לוחן ולא היו הורגים לוחן* :

אתיוהו לקמיה · שיתא קרי מייתי ובמצרים אמר דקמיה אמר מייתי ובמדבר אמר דקמיה אמר לחכי והשתי לא יהיה לך : כל

אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה סח לי זקן אחד מאנשי ירושלים בלקעה זו הרג נבוזראדן רב טבחים מאתים ואחת עשרה רבוא ובירושלים הרג תשעים וארבע רבוא על אבן אחת עד שהלך דמן ונגע בדמו של זכריה לקיים מה שנאמר ודמים בדמים נגעו *אשכחיה לדמיה דזכריה דהוה קא מרתת ונסליק אמר מאי האי? אמרו ליה דם זבחים דאשתפוך, אייתי דמי ולא אידמך, אמר להו אי אמריתו לי מוטב ואי לאו מסריקנא לבשרייכו במסרקי דפרזלי, אמרי ליה "מאי נימא לך - נביא הוה בן דהוה קא מוכח לן במילי דשמיא, קמינן עילויה וקטלינן ליה והא כמה שנין דלא קא נייח דמיה אמר להו "אנא מפייסנא ליה" - אייתי סנהדרי גדולה וסנהדרי קטנה קטל עילויה ולא נח, בחורים ובתולות קטל עילויה ולא נח, אייתי תינוקות של בית רבן קטל עילויה ולא נח, א"ל: זכריה זכריה טובים שבהן איבדתים ניחא לך דאבדינהו לכולהו? כדאמר ליה הכי נח, בההיא שעתא הדהר בדעתיה אמר ומה אם על נפש אחת כך, ההוא גברא דקטל כל הני נפשתא על אחת כמה וכמה ערק אזל שדר שטר פרטתא בבייתיה ואגייר

תנא *נעמן גר תושב היה, נבוזראדן גר צדק היה, מלבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק, מלבני בניו של סיסרא למדו תינוקות בירושלים, מלבני בניו של סנחריב למדו תורה ברבים. מאן אינון? שמעיה ואבטליון, והיינו דכתיב °נתתי את דמה על צחיחת °שלע לבלתי הָכָּסות" °הקול קול יעקב והידים ידי עֵשָׂו - "הקול" זה אדריינוס קיסר שהרג באלכסנדריא של מצרים ששים רבוא על ששים כפלים כיוצאי מצרים "קול יעקב" זה אספסיינוס קיסר שהרג בכרך ביתר °ארבעת °מאות °אלפים רבוא "והידים ידי עשו" זו מלכות הרשעה שהחריבה את בתינו ושרפה את היכלנו והגליתנו מארצנו "הבר אתה" "הקול קול יעקב" אין לך תפלה שמעולת שאין בה מזרעו של יעקב "והידים ידי עשו" אין לך מלחמה שנוצחת שאין בה מזרעו של עשו והיינו דא"ר אלעזר °בשעה לשון תחבא - בחירתורי לשון תחבא, אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב °על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון "מלמד שהראהו הקב"ה לדוד חורבן בית ראשון וחורבן בית שני: חורבן בית ראשון שנאמר "על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו" בית שני דכתיב °זכור ה' לבני אדום את יום ירושלים האומרים ערו ערו עד היסוד בה" אמר רב יהודה אמר שמואל ואיתימא רבי אמי ואמרי לה במתניתא תנא מעשה בר' מאות ילדים וילדות שנשבו לקלון, והרגישו בעצמן למה הן מתבקשים, אמרו: אם אנו טובעין בים אנו באין לחיי העולם הבא? דרש להן הגדול שבהן °אמר ה' מבשן אשיב אשיב ממצולות ים: °מבשן אשיב = מבין שיני אריה אשיב ממצולות ים, אלו שטובעין בים, כיון ששמעו ילדות בך קפצו כולן ונפלו לתוך הים, נשאו ילדים ק"ו בעצמן ואמרו: מה הללו שררכן לכך, כך אנו שאין דרכנו לכך על אחת כמה וכמה, אף הם קפצו לתוך הים ועליהם הכתוב אומר *כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טִבְחָה אמר ר' יהודה ושבעה בניה - אתיוהו קמא לקמיה דקיסר אמרו ליה פלח לעבודת כוכבים, אמר להו "אנכי ה' אלהיך" אפקוהו וקטלוהו, ואתיוהו לאידך לקמיה דקיסר אמרו ליה פלח לעבודת כוכבים, אמר להו °לא יהיה לך אלהים אחרים על פני" אפקוהו וקטלוהו, אתיוהו לאידך אמרו ליה פלח לעבודת כוכבים, אמר להו כתוב בתורה °ובה לֵאלֹהִים זולתם אפקוהו וקטלוהו אתיוהו לאידך אמרו ליה פלח לעבודת כוכבים אמר להו כתוב בתורה °לא תשתחוה לאל אחר" אפקוהו וקטלוהו, אתיוהו לאידך אמרו ליה פלח לעבודת כוכבים אמר להו כתוב בתורה °שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד" אפקוהו וקטלוהו אתיוהו לאידך אמרו ליה פלח לעבודת כוכבים אמר להו כתוב בתורה °וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד" אפקוהו וקטלוהו אתיוהו לאידך אמרו ליה פלח לעבודת כוכבים אמר להו 'כתוב בתורה °את ה' האמרת וגו' וה' האמירך היום" = כבר נשבענו להקדוש ברוך הוא שאין אנו מעבירין אותו בכל אחר ואף הוא נשבע לנו שאין מעביר אותנו באומה אחרת, א"ל קיסר אישרי לך גרשפנקא ונחין ושקליה כי היכי דלימרו קביל עליה הרמנא דמלכא, א"ל לבל עלך קיסר חבל עלך קיסר על כבוד עצמך כך, על כבוד הקב"ה על אחת כמה וכמה" אפקוהו למקטליה, אמרה להו אימיה "יהבוהו ניהלי ואינשקיה פורתא, אמרה לו "בניי לכו ואמרו לאברהם אביכם: אתה עקדת מזבח אחד ואני עקדתי שבעה מזבחות" אף היא עלתה לגג ונפלה ומתה בת קול ואמרה °אם הבנים שמחה" *יהושע בן לוי אמר זו מילה שניתנה בשמיני *שמעון בן לקיש אמר אלו ת"ח שמראין הלכות בעצמן דאמר רבא כל מילי ליחזי אינש בנפשיה בר משחיטה ודבר אחר בר נחמן בר יצחק אמר אלו תלמידי חכמים שממיתין עצמן על דברי תורה כדר' שמעון בן לקיש *דאמרי"ש בן לקיש אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליהם שנאמר °זאת התורה אדם כי ימות באהל וגו'. אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ארבעים שאה

קצוצי